

Säkerhetspolitik och idéhistoria: Reflektioner om nationalismen i Kina

Inträdesanförande i Kungl Krigsvetenskapsakademien i avd VI den 30 oktober 2007 av ambassdör Lars Peter Fredén

1. Idag vill jag tala om Kina. Jag har sysslat en hel del med det ämnet i det förflutna och jag anser att det vore viktigt för Akademien att vidga sitt synfält till även detta land – och till Indien, Japan och andra delar av Asien med, för den delen.

Det finns ovanligt mycket Kina-expertis i Sverige, särskilt när det gäller humaniora. Traditionen går långt tillbaka, faktiskt till Svenska Ostindiska Compagniet, som grundades 1731. Till anfäderna inom sinologin i Sverige under förra seklet hörde geologen, senare arkeologen, Johan Gunnar Andersson, konsthistorikern Osvald Sirén, språkhistorikern Bernhard Karlgren samt inte minst denna Akademis höge beskyddares farfar, Gustav VI Adolf. Gamle kungens samlingar av kinesisk konst blev början till Östasiatiska museet.

När det gäller säkerhetspolitik har det dock skrivits ganska lite om Kina i vårt land. Utrikespolitiska institutet startade

för en tid sedan ett forskningsprojekt benämnt ”Maktrelationer i Östasien” och ”Strategisk årsbok” från FHS/SSI kommer just i år att handla om Kina. Det är bra. Men ännu fler svenskar borde bidra till den internationella debatten om Kina: vad som händer där, varför det händer samt hur resten av oss bör förhålla oss till det. Den debatten är livlig på andra ställen. Och den är allt annat än akademisk.

2. Vi känner alla till den oerhörda dynamik som Kina uppvisat sedan moderniseringspolitiken inleddes 1978. I år har den politiken förresten pågått exakt lika länge som Maos desaströsa samhällsexperiment fick pågå, nämligen i tjugonio år.¹

Dess resultat är imponerande. Mellan 1950 och 1980 låg Kinas andel av världens BNP på ungefär 4 procent. 1998 hade den växt till 11 procent. Nu är den nära 16 procent. Kina är idag världens fjärde största

1 Om man alltså anser att Maos politik inleddes vid maktövertagandet 1949 och avslutades 1978, när Deng Xiaoping definitivt tog makten i partiet vid Elfte partikongressens tredje plenum, i december 1978. Mao själv dog i september 1976.

ekonomi, efter USA, Japan och Tyskland. Senast 2009 går Kina om Tyskland; och cirka 2020 går landet om Japan, om nuvarande trender står sig.

För den som talar i en krigsvetenskapsakademi är det naturligt att påpeka att det kinesiska försvaret hela tiden växer i styrka. Faktum är att det växer ännu snabbare än ekonomin i övrigt.

3. Förvisso har Kina väldigt många problem – de verkar också öka, snarare än minska. Per capitainkomsten är fortfarande mycket låg. De ekonomiska klyftorna är större än i USA.² Av Kinas BNP går fortfarande bara 3,3 procent till utbildning (mot 4,1 procent som är medelvärdet för utvecklade länder). Korruptionen är både bred och djup. Befolkningen är på väg att åldras. Politiska, miljömässiga, ekonomiska katastrofer, eller en kombination av dem, kan inte uteslutas i Kina. De kan komma snabbt.

Men det troligaste är ändå att det nuvarande systemet fortsätter att hanka sig fram och att den kinesiska ekonomin kommer att fortsätta att växa kraftigt under ytterligare rätt många år.

För kinesiska intellektuella är detta en naturlig – ja, naturgiven – utveckling. En historisk parentes är på väg att stängas. Den andel av världens BNP som Kina har idag (16 procent alltså) hade landet även 1870. Sin största andel av världens samlade

BNP – 30 procent – hade Kina 1820. Det var just innan kejsardömets inneboende svagheter började slå igenom med full kraft. Så det är fortfarande en bra bit kvar tills Kina återvinner sin forna position i världsekonomin.

I kraft av sin storlek kommer Kina att vara en del av lösningen på världens alla viktiga frågor. Det kommer också att vara en del av de flesta problemen.

Vi kommer att få se ett allt mera självmedvetet Kina, som kommer att ta allt större plats i världens affärer: ekonomiskt, vetenskapligt och tekniskt, säkerhetspolitiskt, förmodligen också kulturellt.

4. Men vad är det för mentalt bagage som kinesiska politiker, generaler, akademiker och diplomater har med sig när de betraktar och agerar i världen? Det är vad jag vill tala om idag.

Min tes är att en viktig del av detta bagage är en särskild form av nationalism, som jag skall kalla ressentimentsnationalism. Ressentiment betyder ju enligt ordboken ”känslan av att vara förorättad”. Min tes är att nationalismen i Kina i hög grad bygger på sådana känslor. En sådan nationalism är något helt annat än till exempel amerikansk patriotism, som segervisst förkunnar amerikanska värden även utanför landet. Det är också något annat än Heidenstamsk nationalromantik. Jag kommer att hävda att den kinesiska ressentimentsnationalismen

2 Den så kallade Ginikoefficienten är i Kina nästan 0,5 medan den är 0,41 i USA, 0,36 i Storbritannien och 0,28 i Tyskland. En Gini på 1 innebär att en enda person har alla inkomster i ett land. En Gini på 0 innebär att alla har exakt lika mycket.

grundar sig på en förvrängd historiesyn, underblåst av Kinas kommunistiska parti. Jag tänker försöka förklara hur den hänger ihop med leninismen. Jag kommer i förbifarten att beröra frågan om hur något så okinesiskt som marxismen överhuvud kunde vinna insteg i det av konfucianismen präglade Kina.

5. Alltså. Nationalism har varit drivkraften för den kinesiska revolutionen sedan början av nittonhundratalet. Den är alltjämt bestämmande för mycket i kinesisk politik, i synnerhet för utrikespolitiken. Många samhällen har använt nationalismen som mobiliserande kraft. Att påpeka att detta gäller även i Kina kan te sig överflödigt. Men den kinesiska nationalismen skiljer sig på några viktiga punkter från andra länders. Låt oss undersöka hur.

Nationalismen som politisk ideologi är en produkt av Europas 1800-tal. Till Kina infördes den av Sun Yat-sen, som mycket riktigt studerat och bott en stor del av sitt liv utomlands. Sun presiderade över revolutionen 1911. Dessförinnan hade Kina, lika lite som andra förmoderna samhällen, känt till nationalismen. Vad som präglat Kina var i stället något som skulle kunna kallas "kulturalism".

Kulturalismens grund var övertygelsen att ingen annan kultur på jorden kunde mäta sig med Kinas. Denna övertygelse var så självklar att den inte behövde framhävas eller definieras i förhållande till något annat.

Kulturalismen utgick från seder och bruk, språk samt ideologi och statskick

(d v s konfucianism). Den som anammade dem betraktades som "kines". Kina var en civilisation, inte ett land.

Den klassiska kinesiska kulturalismen var inte fokuserad på absoluta företeelser som gränser, territorier eller (åtminstone inte uttryckligen) ras. I motsats till i Europa blev religion heller ingen skiljande faktor mellan kineser och barbarer, därför att den kinesiska kulturkretsen aldrig var monoteistisk.

Ramarna för det klassiska Kinas relationer till sina grannar slogs naturligtvis i sista hand fast genom krig, men dessförinnan och därefter kodifierades de i elastiska och vid behov mångtydiga ting som ceremonier och titlar. Form borde visserligen vara ett uttryck för innehåll, men om så inte vara fallet – därför att utlänningarna var för starka och Kina för svagt – kunde hovet i Peking leva med det också. Så länge barbarerna kom med sin tribut rådde ordning i världen.

6. När Kina vid förförä sekelskiftet importerade den västerländska nationalismen innebar det därför en insnävning. Från att ha sett sig som centrum i världen började Kina nu se sig som en stat bland många andra. Visserligen som den största och högst stående av alla stater, men ändå: en stat bland andra. Det innebar en avsevärd sänkning av pretentionerna.

I Europa innebar den nationalistiska ideologin ett uppvaknande, en upptäckt av det specifika med den egna kulturen, och ett förhållande av den egna identiteten - i värsta fall "rasen". Från att ha varit en del

av något större – av det Habsburgska riket, det Ottomanska väldet eller Tsardömet – såg sig nu tjecker, egyptier eller letter i stället som unika och självmyndiga. I andra fall – Tyskland och Italien är väl de bästa exemplen – samlade nationalismen i stället tidigare splittrade folk. Båda sorternas förändringar uppfattades som förbättringar jämfört med tidigare ordning. Det var kul att vara nationalist.

I Kina var nationalismen alltid mera problematisk.

7. Efter denna exkurs till kejsardömet tid är vi mogna att titta närmare på den moderna nationalismen i Folkrepubliken Kina.

Det som först slår en utomstående betraktare är den starka känsla som finns i Kina av att landet har förödmjukats. Förklaringen kan tyckas självklar. Som den officiella historieskrivningen aldrig tröttnar på att inskräpa, utsattes Kina för ett ”århundrade av förödmjukelser”, med början i Opiumkriget 1839-42. Man hänvisar till traktathamnarna, till extraterritorialiteten, inflytelsesfärerna och de arrendeområden som etablerades i Kina av vissa kolonialmakter. Till detta läggs förlusten i 1894-95 års krig med Japan över Korea samt naturligtvis Japans ockupation av Manchuriet 1931-1945 och av större delen av övriga Kina 1937-1945.

Vad är en rimlig bedömning av denna historieskrivning?

Det är ingen tvekan om att den västerländska och japanska imperialismen var förödmjukande för den kinesiska eliten.

Den skulle ha varit förödmjukande för varje land. Men Kina stod inte i särklass som offer för imperialismen i Asien. Snarast tvärtom. Kina var aldrig en koloni. Landet klarade sig bättre än kanske någon annan stat i Asien med undantag av Thailand.

Ändå understryks den imperialistiska erfarenheten mer i Kina än i något annat asiatiskt land, med undantag av Nordkorea. Den framställs inte bara som en särdeles förödmjukelse utan som ett av de viktigaste skälen till att Kina på 1800-talet var så efterblivet. Förödmjukelserna från det sekel som omfattar perioden från 1840 till ungefär 1940 berättas gång på gång – i böcker, på TV, i de politiska ledarnas tal, i småskolans lektionssalar.

Få länder tycker om att tala om sina förödmjukelser. Kina hör till undantagen: där vårdas de ömt. Det är så anmärkningsvärt att det kräver en förklaring.

8. En är att kontrasten mellan kejsardömetets forna storhet och snabbheten och totaliteten i dess kollaps blev för stor. Att söka orsakerna i den egna kulturen blev i längden en alltför plågsam process. Man grep efter utifrånkommande faktorer.

Man kan förstå det. Kinesiska intellektuella stod vid slutet av 1800-talet inför uppgiften att acceptera att en civilisation som med korta undantag varit den dominerande i sin del av världen sedan åtminstone 200-talet före vår tideräknings början, som under större delen av sin existens faktiskt på många sätt varit världens mest framstående och som var och är världens äldsta kontinuerliga på samma plats; att acceptera

att den civilisationen inte längre var världens främsta, utan i stället bräckligare än de flesta och att detta inte bara berodde på ett tillfälligt svaghetstillstånd utan kanske på att det var något grundläggande fel med hela bygget.

Det är lätt att känna medkänsla med tänkande kineser när de konfronterades med denna misstanke. Många gav också upp. De ägnade sig i stället åt att på ett världsfrämmande vis odla olika aspekter av den klassiska kulturen, såsom kalligrafi, poesi och måleri. Andra sökte sig tillbaka till de konfucianska klassikerna och försökte i dess gamla texter finna moderna svar. Åter andra studerade utländsk teknologi, men i syfte att stärka och försvara den kinesiska civilisationen, inte att omstöpa den.³

1911 kollapsade kejsardömet under sin egen tyngd, i stort sett oblodigt. Kina fick en president, svaga regeringar och slutligen ett krigsherrevälde.

Men ända fram till kommunistpartiets seger i inbördeskriget 1949 fördes samtidigt en ganska öppen debatt om vad Kina var, hur det blivit det det blivit och huruvida och i så fall hur det borde bli något annat.

1919 intar en särskild plats i Kinas moderna historia. ”Fjärdemajrörelsen” det året syftade till reformer främst inom

kulturens område, bland annat att man borde skriva som folk talade i stället för att använda det klassiska skriftspråk som ingen talat på minst 2 000 år. Men rörelsen innebar också det definitiva genombrottet för nationalismens idé och den införde begreppen demokrati och mänskliga rättigheter i Kina.

9. En av de många tankeströmningar som introducerades under denna spännande period var marxismen. Kommunistpartiet grundades i Shanghai 1921.⁴

Man har skäl att fråga sig hur något så okinesiskt som marxismen kunde slå igenom i Mittens rike. Proletärer var det (liksom i Ryssland) synnerligen ont om. Idén om klasskampen gick stick i stäv mot konfucianismens ideal om harmoni och vördnad för släktskap, förfäder, ålder och etablerade hierarkier. På ett mycket okinesiskt vis framställdes det förflutna som något man borde övervinna snarare än lära av.

Men det fanns också likheter mellan modern marxism och kejsartidens etos. Främst bland dem var det elitistiska draget, det vill säga den unika roll som marxismen (i sin leninistiska skepnad) gav intellektuella. Detta stämde som hand i handske med den roll de lärda byråkraterna haft i det klas-

3 Denna strävan formulerades redan på artonhundratalet i debatten om *ti3* och *yong4*, där *ti* står för ”essensen” och *yong* för ”tillämpningen”. Tanken var att man skulle låna det omedelbart nyttiga utifrån utan att förändra Kinas särart. Att ifrågasätta konfucianismen, kejsarens roll eller sättet att sköta imperiet var det inte tal om. Tvärtom. Parallellerna till dagens debatt om ekonomisk modernisering i hägnet av politisk konservatism är uppenbara.

4 Kinas kommunistiska parti betraktar sig som ett barn av Fjärdemajrörelsen. Det är riktigt, fast partiet underlåter att nämna att denna rörelse också handlade om demokrati och mänskliga rättigheter.

siska Kina. Liksom konfucianismen (och buddhismen) stödde sig marxismen också på vördade skrifter som man borde citera och helst lära sig utantill.

Ännu en faktor som gjorde marxismen-leninismen attraktiv var den raka väg den verkade utstaka från elände till fullkomlighet och harmoni, särskilt som den kombinerades med löftet att om man bara till punkt och pricka följde instruktionsboken så skulle målet uppnås tämligen snabbt.

Slutligen framställde sig marxismen som en vetenskap, och det ordet hade en särskild och positiv laddning i Kina vid denna tid (och fortfarande). Det var vetenskap som västerlandet hade men kejsardömet saknat, och skillnaden ansågs förklara västs styrka och Kinas efterblivenhet.

Dessa marxismen-leninismens egenskaper – den skenbara vetenskapligheten, den förförande enkelheten och den särskilda roll den gav åt intellektuella – har som bekant attraherat andra än kineser.

Men jag tror att vad som gav marxismen en sådan oemotståndlig dragningskraft i just Kina var att den på en gång var västerländsk och antivästerländsk.

Västerlandet hade hög status: den hade, som sagt, vetenskapen. Samtidigt var ju Kina egentligen världens främsta civilisation och ett anammande av västliga värden i stor skala var uteslutet, särskilt som Väst hade förödmjukat Kina.

Marxismen kritiserade den västliga civilisation och den gjorde det inifrån. Om Kina anammade den skulle landet i ett slag bli vetenskapligare och modernare än något annat land, med undantag för

Ryssland – där ju en marxistisk revolution nyligen utbrutit. Det skulle på sätt och vis bli mer västerländskt än västerlandet självt. Kina kunde därigenom återerövra sin plats som världens främsta civilisation, bäraren av unika egenskaper och insikter samt ett mönster för andra.

10. Den marxism som kinesiska intellektuella konfronterades med på tjugotalets början kom i leninistisk förpackning. Det stärkte dess drag av elitism. Lenins teori om ett centralstyrt parti under en stark ledare besjälad av en ideologi med anspråk på allvetenhet, allmakt och unikheter var som en spegel av hur kejsardömet fungerat.

Men leninismen bidrog med ännu en vital pusselbit, nämligen teorin om imperialismen. Den är ofta förbisedd när det gäller att förklara Kinesiska kommunistpartiets historiesyn. Låt oss därför dröja ett tag vid Vladimir Iljitsj tankar.

Sin teori om imperialismen utvecklade Lenin i pamfletten *Imperialismen – kapitalismens högsta stadium*, som han skrev i Zürich 1916. I denna skrift utsträckte han, enkelt uttryckt, teorin om kapitalismens utsugning av proletariatet till kolonialmakternas exploatering av kolonierna. Det var kolonialmakternas fel att till exempel Kina var så efterblivet.

För många kineser måste detta ha varit ett trösterikt budskap. Kinas svaghet berodde inte på för mycket eller för lite konfucianism, på Qingdynastins administrativa svagheter eller något annat grundläggande fel i den klassiska kinesiska idévärld som naturligt nog fortfarande

präglade de flestas tänkande. Förklaringen låg i den västerländska imperialismen och i västerlandets skadliga inflytande överhuvudtaget.⁵

Kinesiska kommunistpartiet hyser fortfarande den uppfattningen, trots att världen i grunden förändrats sedan traktathamnarnas tid. Under ytan har en bild av Kina som omgivet av en fientlig omvärld dröjt sig kvar.

Det är anmärkningsvärt. Få länder i världen är väl mindre hotade utifrån än Kina.⁶

11. Skälet till att kommunistpartiet vårdar bilden av det hotade Kina är naturligtvis att denna bild motiverar dess fortsatta maktinnehav.

Ty om Kina är hotat behöver det en försvarare. Ingen är bättre lämpad än ett parti vars ideologi alltid understrukit hotet utifrån, därtill ett parti som under trettio- och fyrtiotalen faktiskt också framgångsrikt bekämpade en utländsk inkräktare.

Denna syn på världen motiverar inte bara kommunistpartiets fortsatta maktinnehav utan också sättet att utöva denna makt. Ty när nationen är hotad kan det inte hjälpas om individer kommer i kläm. Opposition mot partiet blir förräderi mot nationen. Helt följdriktigt har den nationalistiska förkunnelsen förstärkts efter Tian'anmenhändelserna 1989.

Nationalismen i Folkrepubliken är defensiv. Den vill mer förhindra än att bidra. Den vill att Kina ska bli starkt och rikt men den har vaga begrepp om vad denna styrka skall användas till – än mindre vilka värden ett starkt Kina ska representera.

12. En konsekvens av ressentimentsnationalismen är att Kina inte känner sig självt. Partiets historiesyn lägger sin förlamande hand över all historievetenskap. Det gäller naturligtvis alldeles särskilt för tiden efter 1949.

Kommunistpartiet har ännu inte erkänt vidden av hungersnöden 1959-1961 – världshistoriens största – än mindre erkänt att den berodde på politiska beslut snarare än missväxt. Förtrycket av litteratur och konst från Maos tal i Yan'an 1942 och framåt har förstås inte heller fått belysas. Inte heller antihögerkampanjen 1957. Ej heller massakern vid Himmelska fridens torg den 4 juni 1989. Maos roll i Kinas historia får inte ifrågasättas. Och så vidare, och så vidare.

Det är mycket, mycket långt kvar till en Vergangenheitsbewältigung i Folkrepubliken.

13. En annan konsekvens av partiets historiesyn är en förvrängd uppfattning av det klassiska arvet.

5 Kinesiska marxist-leninister har förvisso även betonat interna faktorer ("feodalism") för att förklara Kinas efterblivenhet. Men de exogena faktorerna har alltid haft den mest framskjutna platsen i förklaringsmodellen.

6 I klassisk säkerhetspolitisk mening, vill säga. Annorlunda ter sig saken om man också inkluderar ideologiska hot. Och det är också vad partiet innerst inne menar när det talar om omvärldens fientliga hållning.

Detta är tragiskt, ty nu mer än någonsin behöver Kina sin historia. Landet måste, som alla länder, veta hur det blivit det det blivit. I det värdevakuum som så uppenbart råder finns ett behov av att åter belysa klassiska idéströmningar för att undersöka vilka av dem som möjligen är användbara idag. Kinas kulturarv rymmer även källor till öppenhet och demokrati.

Från 1949 till ungefär 1980 var partiet fientligt till det klassiska arvet. Det var som bekant inte bara en intellektuell hållning utan den fick praktiskt uttryck i storskalig förstörelse av arkitektur, dokument, föremål och traditionsbärare. Förstörelsen av arkitektur pågår för övrigt fortfarande, i accelererande takt, som en del av Kinas modernisering. Den är fullständigt enorm, och till stor del onödig. Det är inget mindre än ett kulturellt självmord.

När partiet ibland, trevande, försöker fostra klassisk kinesisk kultur blir resultatet ofta ren kitsch, ty den nödvändiga resonansbotten är i stort sett borta. 1999 firades Konfucius 2 550:e födelsedag i Konfucius templet i Qufu, i Shandong. Inför inbjudna dignitärer och i direkt-sänd TV över hela landet framfördes ett ”kulturprogram”. Det visade sig bestå av diskodansare och popsångare. Och detta inne i tempelområdet, framför den viktigaste tempelhallen. Jag beklagar att jag var där.

Den som något känner det klassiska arvet och vad det kunde avkasta idag om

det öppet fick dryftas, ifrågasättas, firas och omtolkas kan inte undgå att känna sig bestulen. Inte bara Kina behöver den kinesiska kulturen.

14. Låt mig sammanfatta.

Jag har försökt skildra vad som gör nationalismen i Kina särpräglad. Jag har beskrivit dess rötter i det klassiska Kinas smärtsamma förfall och i marxism-leninismens enkla diagnos av vad detta berodde på och recept för hur patienten skulle kunna botas.

Jag har beskrivit varför nationalismen är nödvändig för kommunistpartiet idag, trots att ingen längre tror på marxismen⁷ och trots att bilden av det hotade Kina förlorat sin verklighetsförankring.

Jag har hävdad att kommunistpartiets historiesyn är ett handikapp för Kina och innebär en förlust även för andra än kineser.

Låt mig också understryka vad jag inte sagt.

Jag har inte sagt att det finns någon inneboende xenofobi hos kineser. (Snarast tvärtom, är min personliga erfarenhet.) Jag har inte heller sagt att den kinesiska kulturen och historien programmerar kineser till en nationalism av den typ som finns i Folkrepubliken officiella förkunnelse.

Däremot anser jag att den nationalistiska propagandan riskerar att göra utrikesledningen till ett offer för sin egen retorik. Det

7 Däremot tror åtminstone partiet fortfarande på leninismen: inte bara Lenins teori om imperialismen utan också och framförallt leninismens idéer om centralstyrning och elitism.

är lätt att se hur beslutsfattandet i ett skarpt läge kan bli irrationellt. Det gäller särskilt Taiwan, men även Japan och USA.

Det är allmänt sett lätt att se vilken frestelse vulgärnationalismen kan bli om den ekonomiska utvecklingen i Kina skulle tappa fart. Partiets legitimitet vilar idag på att det levererar välbefinnande och att det framstår som landets försvarare. Om tillväxten minskar ligger det nära till hands att betona och kanske överbetona nationalismen.

Slutligen har jag inte sagt att nationalism måste vara skadlig. Tvärtom anser jag att den kan vara ett sofistikerat, civiliserat sätt att mobilisera medborgarna till politiskt deltagande hemma och att motivera staten till konstruktiv medverkan i samarbetet med andra länder.

En sådan nationalism, som är positiv och inte värjer för egna brister, även när de påtalas av andra, kallas patriotism. Den är vad Kina skulle behöva.

Summary

On Security Policy and the History of Ideas - Some Reflections on Chinese Nationalism

*Inaugural lecture presented to the Security Policy Section of the Royal Swedish Academy of War Sciences on 30th October 2007
by Ambassador Lars Peter Fredén*

This paper reflects on the origins and nature of nationalism in the People's Republic of China. The author contends that it is a nationalism of resentment. China wants wealth and power, but its leaders are not clear about what constructive ends they want to use that power once they have it. (And they will have it.)

PRC nationalism dwells on past humiliations as much as – perhaps even more than – past glories. Though all nationalistic myths distort history, few like to dwell on past humiliations. China is an exception.

This peculiar view of the past is nurtured by the Communist Party, which needs it to explain its rise to power and its continued hold on it. It is partly based on Leninist

theories of colonial exploitation. The party still views the outside world as hostile.

The party's legitimacy today rests on it delivering economic growth and on being seen as a champion of China's dignity. If growth should falter the temptation to find legitimacy in nationalism will be great.

Everyone would benefit if China could transform its resentment nationalism into patriotism. Patriotism, founded on a clear sense of roots and identity, would facilitate that great country's true interaction with other cultures and nations.

Such a transformation presupposes a Chinese *Vergangenheitsbewältigung*, but there are currently few signs that such a process is about to begin.